

IMRÉDY MÁSODIK KÖLTSÉGVETÉSE

AZ ELMÚLT ÉVI költségvetés ismertetését a pénzügyminiszter dicséretével kezdtem és ugyanezzel végeztem múlt havi Gazdasági szemlémet is, amelyben Imrédy pénzügyminiszter idei költségvetési beszédéről emlékeztem meg. Hivatalban lévő miniszterek dicsérete nem önérzetes emberek kenyere, de viszont a tárgyilagos kritika nem térhet említés nélkül napirendre Imrédy Béla egészen kivételes emberi tulajdonságai és pénzügyminiszteri képességei felett, ha erre a jelzőre igényt tart. Ma, a rendkívül súlyos, de egyúttal ugyanannyira bonyolult gazdasági helyzetben fokozottan nehéz a pénzügyminiszter szerepe. Nemcsak a politikai nyomás formájában érvényesülést kereső parciális érdekekre gondolok itt, amelyek több-kevesebb, de általában inkább kevesebb szakszerűséggel felépített tervekkel tartják állandó ostrom alatt a pénzügyi kormányzatot, bár mint második költségvetési beszédében utalt is rá, e szíren-hangok is próbára teszik a pénzügyminiszter önuralmát. Sokkal inkább azokra a problémákra célok ezzel, ahol mind a két ellentétes irányú megoldás egyformán közérdekű, és így Pókainé szerepe elé állítanak a pénzügyminisztert, ha megfelelő kompromisszum nem volna található. Rendkívül kényes feladatot képez azonban annak a mértéknek helyes megállapítása is, melyben ezek az ellentétes érdekek a kompromisszumos intézkedésben érvényesüléshez juttathatók. Mint kölcsönösen közérdekű, de merőben ellentétes jellegű szempontok állanak így szemben egymással pl. az államháztartást érintő kérdések között a mezőgazdasági adósvédelem méltánylandó szempontja a betétgyűjtés előmozdításának nagyjelentőségű állami feladatával, az állami közigazgatás racionalizálása a diplomás ifjúság elhelyezkedésének kérdésével, valamint a beruházásoknak tökehiány folytán szükségessé vált jelentős megszorítása a munkaalkalmak teremtésének ugyancsak fontos szempontjával. Bármily paradoxonnak látszik, az efféle kompromisszumos intézkedések csak akkor dicsérik a pénzügyminisztert, ha egyik érdekelt fél sincs megelégedve velük, amit pl. a gazdavédelmi rendeletről nyugodtan el lehet mondani.

A kormány gazdasági politikájának irányításában érvényesülő nagy szakértelmén kívül a pénzügyminiszter személyével szemben úgy a külföldön, mint a belföldön megnyilvánult bizalom és megbecsülés főleg annak a becsületes nyíltságnak a következménye, amellyel az állam gazdálkodásáról most már másodízben beszámol és annak a józan mérlegelésnek, amely mind a két költségvetés realitását biztosította. Sem nem megnyugtató, sem nem örvendetes a költségvetés, mert az erőszakos és egészségtelen kényszerintézkedésekkel leszorított kiadások az ugyanily módon felemelt bevételekben sem találnak fedezetet, tehát az állam eladósodása a költségvetési hiánnyal

a nemzet óriási erő kifejtése dacára növekedni fog. Amilyen nyilvánvaló azonban, hogy ez nem képez megoldást, sőt a jövő gondjait növeli csupán, éppoly kétségtelen az is, hogy amíg a pénzérték állandóságának biztos alapjait el nem hagyjuk és az állam hitelezőivel szemben az eddigi lojális állásponton megmaradunk, más kedvezőbb megoldást senki sem tudna ajánlani. Ez a két pont, amely Imrédy pénzügyi politikájában a tömegek előtt annyira népszerűtlen, éppen az ő nagyvonalúságát domborítja ki a legnagyobb mértékben és azt bizonyítja, hogy ezúttal a hitel lényegét és fontosságát tökéletesen átérző szakember irányítja a hivatalos pénzügyi politikát. És hogy a külföldi hitelezők ezt a korrekt lojalitást nem viszonzozzák több megértéssel, az mit sem von le álláspontjának helyességéből.

A jelenleg a képviselőházban részletes tárgyalás alatt álló 1934—1935. évi költségvetés az állami közigazgatásban 746,654.000 pengő (tavaly 764,900.000 pengő) kiadást állít szembe 740,619.000 pengő (tavaly 752,800.000 pengő) bevétellel, tehát 6,035.000 pengő (tavaly 12.100.000 pengő) hiánnyal számol. Ismerve Imrédy reális számítási rendszerét a bevételek becslése tekintetében, bizvást tekinthetnők a deficit összegét bizonyos részében a költségvetés biztonsági koefficiensének és — ha elemi károk nem szólnak közbe — a közigazgatási költségvetést úgyszólván kiegyensúlyozottnak. Nagy eredmény ez, ha meggondoljuk, hogy az 1930/31. évi költségvetéssel összehasonlítva a költségvetés kerete mintegy 29%-kal lett kisebb és még az elmúlt évi igen szűkös előirányzattal szemben is a közigazgatási kiadások 18.246.000 pengővel, a közigazgatási bevételek pedig 12,181.000 pengővel csökkentettek. Nem vitás, hogy a takarékoskodásnak ez a foka — amennyiben a belföldi gazdasági életet érinti — nem egészséges és csak a vásárlóerő folytonos és újabb gyengülését jelenti. Ennek a 18.3 millió pengőnek egy része elvonódik a gazdasági élet vérkeringéséből és jövőre újabb bevételcsökkenést fog eredményezni, de az állam pénzügyi helyzete nem enged kételyt támadni az intézkedés helyessége vagy szükségessége iránt.

A kiadások csökkenésének két főforrása a nyugdíjtörvény pénzügyi kihatása és az államadóssági szolgálattal kapcsolatban egyes valuták árfolyamvesztésén és egyes hitelezőkkel a kamatok leszállítása iránt létesített megállapodás folytán ezen a címen elért megtakarítás. Szerencsére a megtakarítás oroszlanrésze, 14 millió pengő az utóbbi kettőre, tehát két fenntartás nélkül üdvözölhető tételre esik és csupán 4.3 millió pengőt tesz ki annak a viviszekciónak eredménye, amit a kormány a nyugdíjasokon hajt végre az ezután következő kényszernyugdíjazás költségvetési kihatásával és egy milliányi dologi kiadásokon elért megtakarítással együtt. A pénzügyminiszter expozéja 800.000-re, tehát az összlakosság 10%-ára teszi az állam, a közületek és a hatósági üzemek által eltartottak számát és az adminisztráció racionalizálását jelöli meg követendő útnak, amely ebből az elszomorító helyzetből kivezet. Kétségtelen, hogy az állami bürokrácia munkaeffektusa — kivételes esetektől eltekintve — messze elmarad a magánvállalkozások körében otthonos munkaütem mögött, de viszont a nagyon is kívánatos racionalizálással jó ha változatlan létszám mellett elérhető

lesz valamely ügyirat hónapokig, de sokszor évekig húzódó elintézésének megszorítása, mert az állam feladatköre az évek óta fejlődő etatizmus folytán egyre szélesebbé és szétfolyóbbá válik. Ahol a személyzeti és dologi kiadások terén lényeges megtakarítás volna egyaránt elérhető, minden hátrány és kedvezőtlen gazdasági hatás nélkül, az az ország külképviseleteinek hálózata, amelynek keretei korántsem alkalmazkodtak az állam meggyengült anyagi helyzetéhez és amelyek fenntartásának 7·5 milliós költsége részben elkerülhető luxuskiadásnak látszik. A külképviseletek teljesítőképességének alábecsülése nélkül is megállapítható, hogy azok — közülük nem egynek létezése pusztán udvariassági tényen alapszik — mai szerepükben közelről sem érik meg a reájuk fordított és a hazai gazdasági élet szempontjából teljesen elvesztett milliókat, mert nagyobb részt lehetőségük sem nyílik érdemleges munkára. Csak akkor volna ez a jelentős kiadás indokolt, ha a külképviseletek — a megfelelő ismeretek birtokában — tevékenységük nagyobb részét a magyar mezőgazdasági és ipari termelés szolgálatába állítanák. A személyi kiadások az állami közigazgatási költségvetésben az önkormányzatok azonos természetű kiadásaihoz való állami hozzájárulással együtt az összes kiadások 34.3%-át teszik ki (tavaly 33.9%) és csupán a nyugdíjteherből, amely 228 millióra rúg, az ország minden egyes lakosára 26 pengő esik. Tavaly bővebben ismertettem az ú. n. trianoni nyugdíjteher kérdését, amely nemcsak az állam nyugdíjterhének teszi tekintélyes részét, de kb. 85 millió pengős összegével úgyszólván a költségvetési hiány előidézőjének is tekinthető. Bármily hallatlanul súlyos terhet képez a nyugdíjkérdés az adózó polgárokra nézve — ezekre átszámítva a megterhelés mérve meghaladja a 26 pengőt fejenként —, ezt a terhet csak a trianoni nyugdíjteher kérdésének rendezésére irányuló állandó és szívós munkával volna szabad csökkenteni, nem pedig védtelen tömegek szerzett jogainak állandó megnyirbálása útján.

Az állam rövidlejáratú adósságainak emelkedése, a jövő költségvetési év első hónapjainak szükségletét is figyelembevéve, a transzfermoratórium életbeléptetése óta, tehát több mint két és fél év alatt kb. 250 millió pengőt tesz ki, amiben azonban a gazdavédelmi rendlettel kapcsolatban az állam által átvállalható tartozások és felveendő kölcsön összege nem foglaltatik benne. Ebből kerekén 63 millió pengő esik a külföldi tartozások emelkedésére — még pedig tisztán kamathátraléokra, mat azóta új kölcsönt nem kaptunk — és körülbelül 187 millió a belföldi adósság növekedése. Nem akarván felesleges ismétlésekbe bocsátkozni, csupán utalok ehelyütt azokra a súlyos aggályokra, amelyeknek a Magyar Szemle hasábjain már ismételt hangot adtam és amelyek ez ellen az — elismerem pillanatnyilag feltartóztatlan — folyamat ellen a magángazdaság egységeinek ellenállóképessége, ezzel kapcsolatos gyengülése miatt joggal emelkednek. Elég, ha rámutatok arra, hogy a függő adósságok növekedése a jövő költségvetés kamatterheit 12 millióval, tehát a tulajdonképpeni költségvetési hiány kétszeresével növeli. De nem hallgathatom el azt sem, hogy amikor ennek a mi viszonyainkhoz képest hatalmas összegnek túlnyomó részével a mobü nagytőke sietett az állam segítségére,

akkor nehezen indokolható a hitelszervezetek működésébe való állami beavatkozás követelése, és a nemzeti céloknak a nagytőke által való fokozottabb figyelembevételére irányuló sürgetés is — bármely oldalról hangozzék is el — bizonyos fokig demagógiának látszik. Ha körülnézünk Európában, azt látjuk, hogy minden országban a bankok egész sora esett áldozatul a gazdasági válságnak, és az államok egymásra milliokat voltak kénytelenek a bankok megmentésére fordítani. Ezzel szemben nálunk a nagybankok segítik ki évek óta az államkincstárt, pedig nekik is voltak, nem is jelentéktelen trianoni terheik. Jogosan ötlük fel a kérdés, hogy hová fordulna most a kincstár segítségért, ha a bankok is olyan rosszul gazdálkodtak volna mintáz állam, amelynek beleszólási jogát annyira sürgetik és hol tartana az államháztartás ma, ha itt is, mint Németországban és Ausztriában a bankok szanálására 100 milliokat kellett volna áldoznia.

Szomorú adat a beruházások újabb, bár ezúttal nem jelentős csökkentése, de az adott pénzügyi helyzetben mégis alig volna kifogásolható. Általában véve is a beruházások eszközlése a magántőke feladatkörébe tartozik és csak oly esetben képez állami feladatot, amikor valamely közérdekű létesítmény természeténél fogva nem haszonhajtó és így arra magántőke nem vállalkozhatik. A nagy hitelbőség idején eszközölt egyes állami beruházásoknál szerzett keserű tapasztalatok mutatják, hogy az állami beruházási tevékenység elkalandozása a magánvállalkozás területeire nem szokott beválni. De a szigorúan véve is állami feladatot képező beruházások, mint pl. útépítés, a vasút racionalizálása stb. csak a rendelkezésre álló tőke erejéig észszerű, és veszélyes kalandokra vezethet, ha a munkaalkalmak teremtésének erőszakolása a józan kereteken túl arra csábítja a kormányt, hogy a munkanélküliek segélyezésének ezt a legdrágább módját válassza. Ha a modem úthálózat továbbfejlesztése nagyon kívánatos volna is, az adott helyzetben alig kifogásolható, ha a kormány ennek az igen hasznos programúinak megvalósítását, a szegedi nemzetközi út folytatólagos kiépítésétől eltekintve, boldogabb időkre halasztotta. Útépítésre a transzferalapból felveendő kölcsön terhére tervbevett 4.5 milliányi beruházás mellett a költségvetés csupán 10.715.000 pengőt irányoz elő, tehát 2.5 millióval kevesebbet mint tavaly. A földművelési tárca összes beruházása 3,233.000 pengőt tesz ki, amely összeg oroszlanrésze a vízszabályozásokra esik. Fájdalmasan kicsiny ez a tétel, ha meggondoljuk, hogy ezen a téren mennyi tennivaló volna és pl. a Sió hajózhatóvá tétele milyen nagy terület termelésének jobb értékesítését tenné lehetővé.

A bevételek előirányzatának csökkentése annál inkább reálisnak látszik, mert sok jel mutatott már az elmúlt év utolsó hónapjaiban és a folyó év első negyedében is a gazdasági fellendülés első halvány jelentkezésére. Most, hogy a mezőgazdasági termelést az időjárás mostohasága már eddig is visszavetette, ez az óvatosság még indokoltabbnak látszik. Magától értetődik, hogy ha az eddigi katasztrófális szárazság még soká tart, ami a búzatermést komoly veszéllyel fenyegetné, úgy a bevételek tekintetében az államkincstár kellemetlen megípetésnek lehet kitéve. Az előirányzott bevételek összege az elmúlt

évi előirányzattal szembeállítva 12.2 milliós csökkenést tüntet fel, amely eredmény az egyenesadók 19.1 milliós csökkenéséből és a fogyasztási adók, illetékek, vám- és tárcabevételek nem lényeges, összesen 2.4 milliót kitevő, végül a forgalmi adók 4.5 milliós többlet-előirányzatából adódik. Az egyenesadók csökkenése részben a korábbi költségvetések takarékosági intézkedéseinek és az adóalapból levonható előző évi közterhek emelkedésének következménye, részben pedig általános válságjelenségekre vezethető vissza, mint pl. a házadó, a társulati adó és a gépjárművek közötti adója esetében. A forgalmi adó magasabb összege világosan mutatja, hogy a fázisadó kiterjesztése elég jelentős adóemelést jelent és az állampénzügytani elmélet szempontjából semmiesetre sem kedvező jelenség, hogy az egyenesadók csökkenésével az antiszociális forgalmi adók emelkedése áll szemben.

A közigazgatási költségvetés, mint mondtam, ha nem is kedvező, de legalább megnyugtató benyomást tesz a szemlélőre, ezzel szemben változatlanul nagyon nyugtalanító az állami üzemek kiegyensúlyozatlan, sőt kiegyensúlyozhatatlannak látszó költségvetése. A tavalyhoz képest 1%-kal csökkentett kiadások és változatlan bevételek 60.1 millió pengő hiányt eredményeznek a megelőző évi 64.1 millió pengővel szemben, változatlan, körülbelül 10 millió beruházás mellett. Az üzemek közül a posta 73 milliós és az állami birtokok 690.000 pengős, az állami erdőgazdaságok, a postatakarékpénztár és a kőszénbányászat aránylag kisebb összegű, együtt 8.3 milliót kitevő feleslegével az államvasutak 56.6 millió, az állami gépgyár 11.5 milliós és a selyemtenyésztés jelentéktelenebb 320 ezer pengős hiánya áll szemben. A személyi kiadások mintegy 5%-os 5.5 milliót kitevő leszállítása okozza a költségvetési hiány csökkenését és éppen az a szomorú, hogy az eltelt év folyamán sem találkozott a Máv. és állami gépgyár gyökeres szanálására más irányú megoldás, mert ezen az úton, a személyi kiadások csökkentése útján azt bizony nem lehet elérni. A posta, távirda- és távbeszélő szolgálat magas nívója mellett ez az üzem jelentős felesleget termel; érdekes volna — ha lehetne — kísérleteket folytatni abban az irányban, hogy az elég drága tarifa mérséklése nem okozna-e többletbevételt, mert kétségtelen, hogy manapság sokakat riaszt vissza egy távirat vagy interurban beszélgetés magas díjtétele, sőt egyesek körmönfont módokat találnak arra, hogy levelezésüket a posta megkerülésével bonyolítsák le. A másik megjegyzés, amely a postával kapcsolatban tollhegyre kívánczik, az a rádió kérdése. Ha az ember a rádióelőfizetők publikált számát az előfizetési díjjal megszorozza, a rádió-engedélyes részvénytársaság jövedelmét könnyen megállapíthatja. Az ország anyagi helyzetéhez viszonyítva csillagászati szám ez, amiből csak kis részt emészthet fel a műsor költsége és különösen soknak látszik ez az összeg, ha az adóállomások felállítását az államnak saját pénzéből kellett eszközölnie. A rádió engedély-díj címén 5 millió jut a postakincstárnak, ami a költségvetési felesleg kétharmadrészét teszi, tehát igen jelentős összeg. Kérdés, nem lehetne-e itt is többet elérni! Ha az állam kényszerhelyzete szentesítette azokat az intézkedéseket, amelyek szegény nyugdíjasok anyagi ellenszolgáltatással szerzett jogait nyirbálták meg

és kifogástalan érvényű kétoldalú szerződésekbe foglalt szolgálati jogviszonyokat újra szabályoztak, úgy itt sem volna helytelen, vagy a másik két esetnél méltánytalanabb eljárás a rádió engedély-okirat egyoldalú revíziója. Azt hiszem, hogy a díjbevételek 10—15%-a a műsor költségein felül az engedélyesnek teljesen megfelelő jövedelmet biztosítana, különös tekintettel arra is, hogy az üzem kockázatos tőkebefektetéssel sem jár.

Az államvasút szomorú helyzete nem újság és nem is egyedülálló jelenség. Más nagy vasúttársaságok, amelyeket nem is ért olyan szinte felmérhetetlen csapás, mint az államvasutakat a trianoni béke és a románok fosztogatása révén, szintén nehézségekkel küzdenek, egyrészt a válságos évek során összezsugorodott áruforgalom, másrészt pedig az automobilfuvarozás versenye következtében. Nálunk ezekhez még a parasztkocsi-fuvarozás újra felélénkülése is járult és nem hiszem, hogy tévednék, ha a Budapesten átlag naponta megforduló, fuvarozó vidéki parasztkocsik számát 1000-re becsülöm. Ezenfelül jelentős összeget képvisel azoknak a kedvezményeknek az értéke, amelyeket a Máv. a mezőgazdasági és ipari termékek előnyös fuvardíja, sőt személyszállítási kedvezmények formájában a gazdasági életnek juttatott. Ezek a kedvezmények 39.9 millió pengőre rúgnak és mindenestre figyelmet érdemelnek a Máv. üzletvezetése pénzügyi elbírálásánál. A pénzügyminiszternek azt a nézetét, hogy a Máv. ha tisztán saját pénzügyi érdekeit és nem a közérdeket tekintve e kedvezményeket nem nyújtotta volna, pénzügyi hiánya ennyivel kisebb lenne, mégsem oszthatom, mert tudok olyan kitűnően vezetett mezőgazdasági üzemből, amely igen jelentős mennyiségű szemtermését 80 km-es távolságról valóságos karavánnal a Dunához fuvaroztatta, mert így olcsóbban szállított még a már említett fuvardíjkedvezmény dacára is. Elképzelhető, hogy ha a fuvardíj még magasabb volna, ez a szállítási mód még jobban elterjedne, ami aligha emelné a Máv. bevételeit. Nem lehet tehát az említett engedményeket teljes egészükben elmaradt haszonnak tekinteni.

Hasonlóan vigasztalan az állami gépgyár helyzete is, amelynek fenntartása mellett jóformán csak az a szempont szól, hogy az üzem teljes beszüntetése esetén az adósságok kamatai és a fizetendő nyugdíjak, illetve nyugberek összege nem volna kevesebb a mai üzemi hiánynál. Természetesen az aránylag kicsiny foglalkoztatottság a termelést nagyon megdrágítja és így versenyképessége főleg a külföldön nagyon kérdéses, az ország határain belül pedig nem áll a kellő piac rendelkezésre. Pedig a nagy törökországi beruházások, amelyek főleg a német ipar zsákmányai lettek, megfelelő piacot szolgáltatnak volna és szolgáltatnának ma is, és ha már a magyar magánipar a hitelezési kockázat miatt visszatartotta is magát a török vállalkozásokban való részvételtől, talán éppen az állami gyárnak kellett volna az úttörő szerepet vállalnia. Persze a német ipar áraival nagyon nehéz megküzdeni, különösen amikor a termelés az állami bürokrácia nehézségének terhét is elviselni kénytelen.

Az egyesített állami közigazgatási és üzemi költségvetés a kiadási oldalon 1150.7 millió pengőt (tavaly 1173.3 milliót), a bevételi oldalon

pedig 1084.6 millió pengőt (tavaly 1097.1 milliót) irányoz elő, az összes költségvetési hiány tehát 66. 1 millió pengőre (tavaly 76.2 millió) rúg. Ebből a külföldi adósság kamatszolgáltatásának pengőben letétbe helyezendő részét kincstári váltókkal fogja a kormány pótolni, míg az ezenfelül maradó rész ismét a magángazdaság, tehát elsősorban a nagybankok vállaira fog nehezedni. Ebből a szerencsétlen helyzetből a kibontakozás csak a gazdasági fellendülés útján képzelhető el, de sokat lendítene rajtunk az is, ha sikerülne külföldi hitelezőinkkel a kamatláb leszállítása iránt megegyezni és főleg — amihez egyelőre még kevesebb remény van — a trianoni nyugdíjteher kérdését kedvezően megoldani. Előbbi esetben a közigazgatási, utóbbi esetben az egyesített költségvetés deficitje volna könnyen eltüntethető. A legkézenfekvőbb megoldás természetesen néhány egymásrakövetkező hatalmas termés volna, megfelelő szerződésekkel a jó áron való értékesítés biztosítására. Sajnos mindezek a megoldások kívüliesnek a kormányzat hatalmi körén. Ezért egyelőre nincs más tennivaló, mint a kalandoktól való tartózkodás és a drága, nehezen előteremtett adófillérekkel való józan takarékoskodás. Ebben a tekintetben nem lehet a kormány ellen súlyosabb kifogásokat emelni, mert a költségvetés keretei jobban alig volnának már szűkíthetők, az előirányzat nélküli kiadások pedig a számszék jelentése szerint az előző évek n.9%-os, illetve 10% arányával szemben 2%-ra csökkentek.

A költségvetés hiánya a közterhek emelése útján nem volna kiküszöbölhető, mert azok már eddig is a teherviselőkéesség legfelsőbb határvonalán mozogtak, sőt azt sok esetben meghaladják, amikor — és ez nem ritka eset — termelőeszközök esnek áldozatul az adóbehajtás szigorának. Ugyanide sorolható a jövedelmi adó rendkívüli pótléka, amely ha a jövedelemben már nem találna fedezetet, a vagyontól fizetendő, valamint a lényegesen felemelt vagyoadó és a veszteséges mérleget publikáló részvénytársaságok által az alaptőke után fizetendő adóminimum is. A költségvetési vita során elhangzott az a megjegyzés azonban, hogy a közterhek a nemzeti jövedelem kétharmad-részét emésztik fel, nem helytálló, mert az adófizetés alapját sok olyan egyéni jövedelem képezi, amely a nemzeti jövedelem számításánál, minthogy nem termelő munka eredménye, helyesen figyelembe nem vehető. Ezt is, sok egyebet is kifogásolt a pénzügyminiszter a vitára reflektáló beszéde során — és méltán. Nem vagyunk elkényeztetve az utóbbi évek képviselőházi költségvetési vitájában elhangzó kritika szakszerűsége szempontjából, de az idejünk sem hagyott semmi illúziót a figyelmes és a dolgokkal csak némiképpen is ismerős olvasó lelkében. Különösen azért kelt jogos aggodalmat az elhangzott felszólalások nagy többségének rendkívül hiányos gazdasági ismereteket eláruló, mindamellett sok önbizalomról tanúskodó nivója, mert ma mégis csak nagy szerepet játszanak ezek a kérdések egy nemzet életében és a kormány ebben a tekintetben a szükséges és jótékony szakbírálatot nélkülözni kénytelen.

Nem tartozik szorosan a költségvetéshez, de a vita során több oldalról is érintetvén, említést érdemel a bankfűzők kérdése is. Általában azt várják ettől a rendkívül kényes operációtól, hogy a kétség-

telenül túl nagy számban levő bankok összevonása, a rezsiköltségek velejáró apadása folytán, a kamatszint csökkenésére fog vezetni. Azt hiszem, hogy ezt a célt a hivatalos bankkamatláb csökkentése útján egyszerűbben lehetne elérni és a hitelinfláció minden veszélye nélkül, mert a hitelkeretek megállapítása a Nemzeti Bank kezében elegendő fegyvert jelent utóbbival szemben, ha ugyan a mai rendkívüli összezugsorodott forgalom mellett ez a veszély egyáltalában szóba jöhet. Nem azért hozom fel ezt, mintha tagadnám a hitelszervezet túltengő méreteit, hanem mert az összevonástól nem várok kamatmérséklő hatást. Mint mindennek, a pénzhitelnek az árát — a kamatot — is a kereslet és a kínálat aránya szabályozza a leghatályosabban. Ahol sok a hitelnyújtó, ott mindegyik iparkodik a jó kihelyezési lehetőséget magának megszerezni, tehát a kamat tekintetében versenyez a többi pénzüintézetrel és a kölcsönvevő a legolcsóbb ajánlatot választhatja. Hangsúlyozom, hogy jó kihelyezésről beszélünk, mert a rossz adós fúzió esetén sem kaphat hitelt, sőt még kevésbé mint eddig. Egy jól vezetett pénzüintézet kénytelen azonban a kockázat csökkentése érdekében az egy-egy adósnak jutó váltóleszámítolási hitelt — ez a hitelnyújtás klasszikus formája — az adós vagyoni erejénél (bonitásánál) jóval kisebb összegben megszabni, amiből az következik, hogy egy-egy adós több pénzüintézet hitelét élvezvén, megszerzi a szükséges összeget, amelynek kockázata több hitelnyújtó között oszlik meg. Nagyszabású bankfúzió esetén elsősorban csökken a verseny, tehát nem valószínű, hogy szükség nélkül csökkentessék a kamat, még ha a rezsiköltség kisebb lenne is. De a kevesebb pénzüintézet egyike sem lesz hajlandó egy-egy adósnak az eddiginél lényegesen nagyobb hitelt nyújtani és tehát nagyobb kockázatot magára vállalni, a megszűnő pénzüintézetekkel arányosan csökkenni fog tehát egy-egy piac hitel-volumene és az abból egy-egy adósra eső összeg. A legnagyobb mértékben azonban a bécsi példa int ebben a kérdésben meggondolásra, ahol ma már csak egy nagybank áll hat régi helyén és ezt az egyet az állam volt kénytelen sokszáz millióval támogatni, mert a fúziók során a beteg intézetek inficiálták a beolvasztókat és a sorozatos fúziók közül egy sem járt jó eredménnyel.

Imrédy pénzügyminiszter ismét megérdemelt dicsőretet aratott Genfben és ez a népszövetség pénzügyi bizottságának jelentésében kifejezésre is jutott. Egyéb említésreméltót nem is tartalmaz ez a jelentés, mert bár ismételtén kifogásolja, hogy az üzemek deficitje így nagy mértékben terheli az államháztartást, a helyzeten való segítség módja tekintetében megint nem tud hasznos tanácsot adni. Főleg óvatosan elkerüli a jelentés a külföldi tartozások kamatleszállításának kérdését, holott ezen a ponton tett valamilyen engedmény minden elismerésnél és jó tanácsnál értékesebb lett volna.

IFJ. SIMONTSITS ELEMÉR